

Muzejní čtvrtletník

Muzeum Českého ráje v Turnově

zdarma

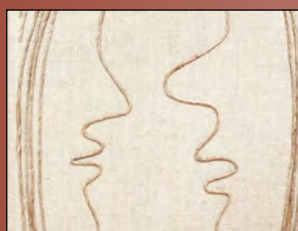
číslo 3/2018, ročník XV.

Prázdninová nabídka

Naši prázdninovou nabídku najdete v několika článcích na s. 3

Plátkovi – turnovští knihvazači

Na s. 4 si přečtete o významné akvizici do regionální sbírky

Archeologická žně

Archeologové stále kopou – více na s. 4

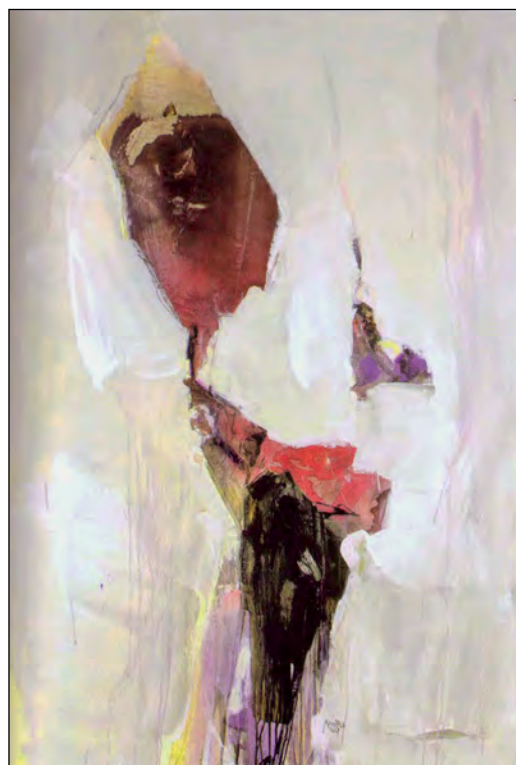
Co nás čeká a co bylo?

Přehled akcí a výstav i foto-vzpomínky najdete na s. 8.

EXTÁZE SVATÉHO FRANTIŠKA V OBRAZECH JANA JIŘÍHO HERTLA A PAVLA ROUČKY

František z Assisi – nejmenší z malých, zakladatel žebravého řádu, potulný kazatel poustevník, bratr všech živých tvorů a pro dnešní svět, rozdělený na nesmírně bohaté a nesmírně chudé, s fatálně ohroženou přírodou, mimořádně inspirativní osobnost. Není divu, že současný papež přijal právě jeho jméno. Zaujal mě před mnoha léty, když jsem na půdě muzejní dílny objevil složené, poničené barokní lunety z ambitů turnovského kláštera s výjevy z Františkova života a zahájil jejich postupnou záchranu. Pro identifikaci námětů bylo nutno seznámit se s životem tohoto světce a postupně jsem si uvědomoval výjimečnost jeho učení. Když mě stejným zájmem nedávno překvapil uznávaný malíř a grafik Pavel Roučka, jenž na františkánské motivy připravil před léty celou výstavu, připadlo nám zajímavé zkonfrontovat barokní vnímání a malířskou reflexi osobnosti sv. Františka se současnou výtvarnou interpretací. Ve spolupráci s Roučkou a turnovskou galerií Maxiart jsme tak připravili výstavu *Extáze sv. Františka v obrazech Jana Jiřího Hertla a Pavla Roučky*. Zaměřili jsme se v ní na klíčové a dramatické epizody světce života, jako je Františkovo narození, stigmatizace, boj s pokušením, vymítání ďábla či andělské zjevení před smrtí. Náboženské vytržení a extatická komunikace s Bohem u něj vždy hrály klíčovou roli, proto se objevily v názvu výstavy i s rizikem, že bude budit různé asociace. Turnovský malíř Jan Jiří Hertl (cca 1670–1734) s rodinnou dílnou zpracoval epizody z legendy o sv. Františkovi narativně, hlavní motiv zpravidla

Pokračování na s. 2

LIBERECKO VE STÍNU SOPEK

Ač to nemusí být na první pohled patrné, v minulosti patřilo Liberecko opakovaně k velmi aktivním vulkanickým oblastem. Nenajdeme zde sice žádný „super-vulkán“, ale po zhlédnutí výstavy *Liberecko ve stínu sopek* zjistíte, že tu občas mohlo být pořádně „hor-ko“. Po krajině od Lužických hor až k Českému ráji je totiž rozeseto nespočet drobných vulkánů nebo jejich reliktnů, ale naštěstí se již nemusíme obávat, že u některého z nich dojde k výbuchu. K poslední vulkanické aktivitě na Liberecku došlo přibližně před 5 miliony lety, kdy se probudil k životu Kozák, ale i ten už odpočívá a dochází už jen k jeho postupné erozi. Po pěti milio-nech letech se vracíme my s naší výstavou, na které se pro vás sopky

Pokračování na s. 2

LIBERECKO VE STÍNU SOPEK

Dokončení ze s. 1

z Liberecka pokusíme opět oživit a doufáme, že si odnesete nejen mnoho nových informací, ale i vjemů a zážitků.

Na výstavě nelze prezentovat všechny vulkány, proto jsme území Libereckého kraje rozdělili na čtyři dílčí vulkanické segmenty – Lužické hory, oblast mezi Českým středohořím a Jizerou, Český ráj a Podkrkonoší – a v nich jsme vytipovali šest unikátních lokalit. Všechny šest vybraných „sopek“ představuje reprezentativní příklady různých typů vulkanismu,

kteří můžeme na vymezeném území nalézt, a zároveň tvoří šest základních stanišť tvořících jádro celé výstavy. Na těch si budete moci prohlédnout a ohmatat horniny pocházející ze samotného nitra země, dozvíte se mnoho informací o daném typu vulkanismu, jeho produktech a mnoho dalších zajímavostí včetně nejnovějších vědeckých poznatků. Lákadlem na vybraných staništích budou animace sopečné činnosti, které bude moci návštěvník pozorovat buď na obrazovkách, nebo v případě panelů s rozšířenou realitou přímo v mobilních telefonech. Na výstavě nebudou chybět ani mineralogické vzorky, které představují poklady pocházející z nitra země a kterými se můžeme těšit jen díky vulkanické aktivitě. Stěny výstavního sálu budou zdobit velkoformátové fotografie významných vulkánů celé oblasti Libereckého kraje. Výstava vznikla ve spolupráci s Českou geologickou službou, včetně našeho předního vulkanologa Mgr. Vladislava Rappricha, Ph.D.

Jan Bubal

OD OBIILKY KE CHLEBU

21. června jsme zahájili výstavu *Od obilky ke chlebu*. V prostorách Kamenářského domu dává návštěvníkovi nahlédnout do světa mlýnů a mlynářů v Pojizeří. Seznamuje s nejstaršími technikami mletí obilí a vývojem mlynářského řemesla.

V rámci tradičního venkovského společenství mívali obyvatelé mlýnů výjimečné postavení. Mlynářské řemeslo se těšilo všeobecné úctě a mlynář s rodinou patřili k bohatší venkovské vrstvě. Každodenní život ve mlýně se řídil celoročním hospodářským cyklem. S mletím obilí se pojila dlouhá řada úkonů a rozdělení práce ve mlýně podléhalo přísné hierarchii. Hlavou mlýna, která řídila jeho chod i přilehlé hospodářství, byl mlynář, všemi uctívaný oslovovaný pan otec. Ve větších mlýnech pracovala mlynářská chasa, stárek, mládek a mlynářský učedník prášek. Do mlýna čas od času přibyl krajánek, potulný tovaryš, který za stravu a nocleh vypomohl s prací a přinesl zprávy ze světa.

Hlavní mlecí sezóna nastávala o žních a trvala často až do následujícího léta. Pěstování obilí byla v tradiční vesnické společnosti věnována největší pozornost ze všech zemědělských aktivit. Důvodem byla nezastupitelná role obilnin v lidové stravě. Spolu s jejich nedostatečnými zásobami hrozily hlad a nemoci. Slavnost ukončení žní se nazývala dožínky, v některých oblastech Čech též obžínky. Jednalo se o oslavu zdárného uložení životně důležitých zásob obilí i odměnu za těžkou práci, kterou žně obnášely. Důležitou roli při dožínkách hrály poslední pokosené trsy obilí. Poslední snop, zdobený pentlemi a květinovými nebo obilními věnci, býval za všeobecného veselí vezen na voze do hospodářství. Z posledních klasů se pletly ozdobné dožínkové věnce. Těmto

obřadním předmětům byla přisuzována magická moc. Mezi základní obilniny pěstované na našem území patřily žito, pšenice, ječmen a oves, v menší míře proso, pohanka nebo kukuřice. První mletí v sezóně vyžadovalo zvláštní přípravy. Lidová víra kladla velký důraz na úspěšný začátek jakékoli práce, neboť se obecně věřilo, že zdar při prvotní činnosti zajistí úspěch po celou dobu jejího trvání. První mlecí sezóny byl proto ve mlýně náležitě uvítán, pohoštěn a často mu bylo semleto zdarma.

Vzhledem k faktu, že mlýny ve venkovské zástavbě patřily k prostornějším stavením, stávaly se mlýnské světnice místem setkávání sousedské společnosti. Nedílnou součástí sousedských setkání bývaly vyprávění a zpěv. Specifické prostředí mlýna inspirovalo vznik řady pověstí, pohádek a lidových písní. Motiv mlýna se objevuje v lidové próze celého světa. V Čechách nacházíme v souvislosti s mlýny postavu hastrmana nebo vodníka. V oblasti Pojizeří se tradovala řada lokálních pověstí, ve kterých se vodník nechal v podobě zvířete nebo předmětu nést kus cesty na zádech v pytli, jako náklad postupně těžknul a u mlýna se smíchem vyskočil a zmizel pod vodní hladinou.

Michaela Havelková

EXTÁZE SV. FRANTIŠKA

Dokončení ze s. 1

doprovází ještě další epizodní děj nebo přírodní scenérie. Roučka svými abstraktními a barevně expresivními plátny naopak směřuje přímo ke konečnému gestu extatického splnutí sv. Františka s nejvyšší autoritou. V každém případě by si ale divák měl povšimnout také Hertlova zájmu o krajinu, vegetaci, světlo a atmosférické jevy. Zdá se, že i Roučka si uvědomil, jak významnou součástí Františkovy filosofie byla silná náklonnost k živé i neživé přírodě vyjádřená v jeho proslulé *Písni bratra Slunce*, kde říká:

Buď pochválen, můj Pane, za sestru vodu, která je moc užitečná, pokorná, vzácná a čistá...

Buď pochválen, můj Pane, za naši sestru matku Zemi, která nás živí a stará se o nás a vydává rozličné plody s pestřými květy a bylinami. (František z Assisi, asi 1224)

Bude zajímavé sledovat, jak spolu budou obrazy malířů dvou rozdílných epoch komunikovat zavěšené vedle sebe a přesto vzdálené tři staletí, porovnávat malířské řemeslo provinčního barokního mistra s rychlou, místy až nahodilou malbou moderními materiály. Jsme si vědomi, že není lehké docenit obě malířské polohy. Jisté však je, že „chudáček z Assisi“ má stále čím oslovit umělce i nás ostatní.

Miroslav Cogan

HOSPODÁŘŮV ROK NA DLASKOVĚ STATKU

Expozice Hospodářův rok na Dlaskově statku se opět promění.

Tak jak jde práce hospodáře na poli, v zahradě a v sadě, tak se v letošním roce mění expozice Dlaskova statku v Dolánkách. Návštěvníci již měli možnost seznámit se s agrárními obyčejí, praktikami a zvykoslovím, které provázely zahájení zemědělských prací, i s průběhem prací, které se ve velkém statku odehrávaly v období začínajícího léta. Expozice, kterou pracovníci muzea připravují na září, představí návštěvníkům práce spojené se sklizní letní a podzimní úrody – obilí, brambor, ovoce – tedy všech produktů, které byly pro obyvatele zemědělských usedlostí v oblasti

Pojizeří životně důležité. Expozice představí i obřady a obyčeje, které byly oslavou konce sklizně a poděkováním za všechny výtobytky, které se dostaly do stodol, sklepů a komor – dožínky (oslava sklizně obilí), konopnickou (oslava sklizně konopí a lnu) a dokopnou (oslava sklizně brambor). Otevření nové podoby expozice doplní program Na pouti i ve statku, ve kterém se návštěvníkům představí vedle loutkářských souborů, jejichž přehlídku pořádá loutkářský soubor Na Židli, oslavující v letošním roce 40 let svého trvání, i folklórní soubor Šafrán s pásmem věnovaným oslavě Dožíněk v tradičním lidovém prostředí.

Vladimíra Jakouběová

DNY LIDOVÉ ARCHITEKTURY

V týdnu od 21. do 29. července bude probíhat již šestý ročník *Dnů lidové architektury Čech, Moravy a Slezska*. Dlaskův statek v Dolánkách se k akci připojí ve dnech 21. a 22. července. Pro návštěvníky bude po oba dny připravena komentovaná prohlídka nové expozice *Rok hospodáře*, zaměřená na výroční a agrární obyčeje, představující práce na poli, v sadu a v zahradě v období léta. V areálu Dlaskova statku bude probíhat doprovodný program, spojený s ukázkami práce řemeslníků.

Dny lidové architektury byly iniciovány společností FOIBOS Bohemia o.p.s., která v roce 2013 vyhlásila *Rok lidové architektury* u příležitosti 200. výročí narození Jakuby Bursy, jednoho z nejznámějších tvůrců lidového stavitelství na Strakonicku a Pra-

chaticku. Tato úspěšná akce, ke které se přihlásila celá řada muzeí, správců památkových objektů i soukromých vlastníků, se stala motem konání celorepublikových *Dnů lidové architektury*. Záměrem pořadatelů je oslovit širokou veřejnost k hlubšímu poznání a pochopení hodnot a významu lidového stavitelství a posílení vědomí odpovědnosti za jeho uchování. Cílem je ukázat lidovou stavební tvorbu ve všech jejích různorodých a proměnlivých projevech a souvislostech, jako otisk života našich předků ve vesnických sídlech i kulturní krajině, a upozornit na vážné ohrožení a možnost nevratné ztráty tohoto jedinečného fenoménu, jehož architektonická, urbanistická, historická, estetická a kulturně společenská hodnota je unikátní. Vladimíra Jakouběová

PRÁZDNINOVÁ NABÍDKA PRÁZDNINOVÉ DESÍTKY A VOLNÉ STŘEDY

Nečekejte na další muzejní noc – zveme vás na návštěvu muzea v pozdních hodinách i o prázdninách. Desátý den v červenci a desátý den v srpnu (odtud prázdninové desítky) máme otevřeno od devíti do desíti, resp. do 22 hodin!

Obě poslední středy v měsíci (25. 7. a 29. 8.) pak nabízíme vstup do muzea i na Dlaskův statek zdarma.

Dalšími pravidelnými prázdninovými programy jsou úterní *Dny s mineralogem* a *Řemeslné soboty*, které se odehrávají v areálu muzea a Kamenářského domu. A ani na Dlaskově statku nepřijdete zkrátka – i letos jsou připravené oblíbené nedělní akce *Loutkáři dětem na Dlaskově statku*. Těšíme se na vaše návštěvy!

KOLEM KOLA MLÝNSKÉHO PRÁZDNINOVÉ SOBOTY

Program prázdninových sobot se letos inspiroval výstavou *Od obilky ke chlebu* probíhající v patře Kamenářského domu. V programu prázdninových sobot Kolem kola mlýnského jsou zastoupeny nejen postupy při mletí zrna, tedy využití vodního pohonu mlýnu, ale i u nás méně častý větrný mlýn. Také samotné zpracování mouky a méně známých hraček ze žitné mouky zvaných drůběžky. Vyrábět budeme i potřeby každé domácnosti pytlíky na mouku nebo netradiční ošatky na chleba. Programy povedou naši lektori, ale i nositelé tradičního ocenění Mistr tradiční rukodělné výroby. Svůj řemeslný um tak představí například Ivana Válková, která ukáže postupy pečení chleba a podělí se se zkušenostmi při výrobě domácího kvasu.

PROGRAM PRÁZDNINOVÝCH SOBOT
7. 7.: Drůběžky – hračky z mouky mačkané do perníkárských forem. Lenka Reinerová, vstupné: 40,- Kč
14. 7.: Dekorování textilních pytlíků na chléb a pečivo. Irena Kuncířová, vstupné: 60,- Kč
21. 7.: Dřevěný mlýnek poháněný vodou nejen pro kluky. Marie Pešková, vstupné: 60,- Kč
28. 7.: Pečení voňavých housek a příprava domácího kvásku. Iva Válková, vstupné: 40,- Kč
4. 8.: Tisk a kolorování pohlednice starého mlýna. Jana Válková Štřílková, vstupné: 40,- Kč
11. 8.: Pečení voňavých housek a příprava domácího kvásku. Iva Válková, vstupné: 40,- Kč
18. 8.: Malované papírové větrníčky. L. Reinerová, vstupné: 40,- Kč
25. 8.: Netradiční ošatka na pečivo. Marie Pešková, vstupné: 60,- Kč

DEN S MINERALOGEM

V létě proběhne už třetí ročník naučně-zábavného programu určeného (nejen) dětem s názvem Den s mineralogem. Pro návštěvníky každého věku jsou ve venkovním areálu muzea připravena stanoviště s různými úkoly. Mezi aktivitami, na které se návštěvníci mohou těšit, je odlévání a barvení zkamenělin ze sádry, rýžování českých granátů a olivínů pomocí rýžovací pánve či hledání minerálů ze šterkové drti. Děti si pak mohou zahrát na malé paleontology a objevit kostru dinosaura.

V minulém roce se stalo velmi oblíbeným stanovištěm dobývání drahých kamenů ze žíly pomocí kladívka a majzlíku.

I v letošním roce je plánovaná nová atrakce, která však zůstane do poslední chvíle překvapením! Speciální program je připraven na čtyři úterky – 3. července a 7. srpna budeme řezat a leštit acháty, a 10. července a 28. srpna budou návštěvníkům vyprávět o kamelech a těm, kteří s sebou přinesou své nálezy, je pomohu určit.

Jan Bubal

JARNÍ ARCHEOLOGICKÁ ŽEŇ

Jarní měsíce letošního roku přinesly turnovským archeologům nečekaně štědrou porci objevů a nálezů. V březnu a dubnu jsme se věnovali zejména výkopům pro vodovod a kanalizaci v bytové zóně v Přepěřích a také v Palackého ulici v Turnově. V Přepěřích jsme objevili pozůstatky po sídlištních aktivitách lidu popelnicových polí (kolem roku 1 000 př. n. l. – foto č. 2). Vzhledem k tomu, že kulturní vrstva i zahlužené objekty pokračovaly i v prostoru, který má být v brzké době zastavěn sedmi rodinnými domy, zahájili jsme předstihový archeologický výzkum i na těchto budoucích stavebních. Průzkum zde bude dokončen před zahájením výkopů pro základové pasy domů a stavebníci tak nebudou ze strany archeologů omezováni. Nebude se tak našťástí opakovat známý případ z Příšovic v poloze Cecilka, kde si stavebníci nevědomky zakoupili stavební parcelu na žárovém pohřebišti

z pozdní doby bronzové a záchranný výzkum probíhal bohužel až následně. V Přepěřích jsme v souvislosti se stavbou rodinného domu v bezprostřední blízkosti bytové zóny prozkoumali i 14 zahlužených sídlištních objektů, které náležely do závěru mladší doby kamenné (5. tisíciletí př. n. l. – foto č. 3). Vedle pěkně zdobených keramických nádob byly ve výplních sídlištních jam objeveny i zlomky kamenných seker z metabazitu typu Jizerské hory. Z této suroviny, která se vyskytuje mezi Jabloncem nad Nisou a Tanvaldem byly před sedmi tisíci lety vyráběny kamenné sekery a další broušené nástroje, se kterými bylo obchodováno na území takřka celé soudobé Evropy. Náklady na průzkum na parcelách rodinných domů v Přepěřích hradí ze svého rozpočtu Liberecký kraj.

Archeologický výzkum byl prováděn i v Turnově v Palackého ulici při rekonstrukci kanalizačního řádu (foto č. 1). V hlubokých výko-

pech byly objeveny četné stavební relikty, z nichž nezajímavější byly pozůstatky konstrukce nejspíše odvodňovací či zavodňovací stoky. Ta procházela v ose východ–západ Palackého ulicí a propojovala Malou Jizeru s řečištěm Jizery. Byla vystavěna z druhotně použitých pískovcových kamenů, které nesly zřetelné stopy ožehů při požáru. Při minulých výkopech pro inženýrské sítě byly relikty této stoky v Palackého ulici odkrývány, ale vzhledem k malému rozsahu byly pokládány spíše za pozůstatky severní fronty renesančních domů. V dataci se zatím bohužel nemůžeme opřít o písemné prameny, ty archeologické konstrukci datují do průběhu 18. století.

Toto byl jenom výběr několika záchranných výzkumů, které jsme v prvních půlce letošního roku provedli. O dalších objevech Vás budeme informovat v dalším čísle Muzejního čtvrtletníku.

Jan Prostředník

HOROLEZECKÉ BUDOVÁNÍ A HOROLEZECKÉ AKCE

A jsme tu opět s novinkami o našem horolezeckém budování. Pokud někdy procházíte kolem muzea, zejména skrz jeho dvůr, nemohli jste si nevšimnout, že budova nové horolezecké expozice je téměř hotová. Jistě, chybí fasáda a obložení a celý prostor stále vypadá jako velké staveniště, ale mezi vším se rýsuje krásná novostavba. Firma Termil nyní pokračuje s budováním v interiéru a také s úpravami muzejního atria, kde je nutné řešit náročnou elevaci, která odděluje prostor budovy s atriem od úrovně, na které stojí Kamenářský dům. Řešení dvora a nového podlaží zpracovali architekti celé expozice Hippos design z Prahy a projektovou dokumentaci připravil turnovský Profes projekt.

My, co zrovna neběháme po stavbě s krumpáči, však také stále

expozici žijeme. Řeší se problémy, které s sebou každá stavba přináší, připravuje se zahájení budování interiéru expozice, kterým bude pověřena nová firma vzešlá z výběrového řízení. Dokončujeme libreto expozice, připravujeme podklady pro architektky a mnoho dalšího. Také papírování spojené s realizací evropského dotačního projektu nezabírá zrovna málo času.

Koná se však i několik akcí pro veřejnost a na ty bychom vás rádi pozvali.

Výstava *Horolezecká fotografie 2* se z Turnova, kde jste ji mohli vidět v loňském roce, přemístila do Bad Schandau k našemu projektovému partnerovi. Instalace v jejich muzeu je pojata jinak než u nás a stojí jistě za zhlédnutí.

V srpnu se v Bad Schandau koná 10. ročník lezeckých závodů *Boulder cup – Pohár přátelství*. Proběhnou ve dnech 17.–19. srpna. V sobotu 18. srpna se na hlavní den závodů můžete vypravit s námi – ráno vás dovezeme na místo a večer zpátky do Turnova. Celý den pak strávíte v krásném městě podle svého. Podrobnosti k zájezdu najdete na webových stránkách muzea (www.muzeum-turnov.cz) a informace k závodům na stránkách <http://elbsandsteincup.eu> (i v češtině). Pořadatelé zvou všechny i k aktivní účasti – zúčastnit závodů se může opravdu každý. Můžete sestavit i družstva a zúčastnit se nedělní soutěže družstev! Nocovat můžete na připraveném stanovišti přímo u Labe. Češi se závodů pravidelně účastní, přidejte se také!

Alžběta Kulíšková

AKVIZICE ROKU

Muzeum Českého ráje získalo unikátní sbírku knižních vazeb tří generací turnovských knihařů Plátků. V pravidelném koloběhu muzejní práce se čas od času stane, že zcela nečekaně přijde velká radost. Bylo tomu tak i na jaře to-

hoto roku, kdy mne pan Jiří Plátek oslovil s nabídkou darovat muzeu nejen své práce, ale i práce svého otce a dědečka, který v Turnově naproti muzeu založil knihařskou dílnu, ve které až do 50. let, kdy byla znárodněna, Plátkovi pracovali. Protože jsem práce Jiřího Plátka, jednoho z našich nejlepších uměleckých knihařů a autora mnoha krásných uměleckých vazeb dobře znala (připravovali jsme spolu před mnoha lety jeho výstavu), tak jsem zajásala. A to jsem netušila, co všechno jeho velikorysý dar představuje. Po zhlédnutí několika děl, které nám pan Plátek postupně při naší první návštěvě v Liberci nosil na stůl, jsem se rozhodla, alespoň část kolekce, která představuje nejen jeho díla, ale i práce jeho otce a dědečka, pro muzeum zakoupit. Na výkup této části sbírky se muzeu podařilo získat na krajském úřadě libereckého kraje finanční prostředky, větší část ucelené sbírky, včetně vybavení knihařské dílny však muzeum od manželů Plátkových získalo darem. Proto bych jim chtěla touto cestou moc poděkovat a podělit se čtenáři našeho čtvrtletníku o radost, kterou z této nové akvizice v Turnovském muzeu máme.

K životnímu jubileu pana Jiřího Plátka připravujeme na jaro příštího roku restrospektivní výstavu, na které se s díly rodiny Plátků budete moct seznámit.

Vladimíra Jakoubčová

OHLÉDNUTÍ ZA 25. MEZINÁRODNÍM SYMPOSIEM

Ohlédnutí za 25. mezinárodním symposiem současného šperku začnu poděkováním Martě Havlíčkové, která se postarala o grafickou podobu doprovodných propagačních materiálů a spravuje a aktualizuje facebookovou stránku symposia. Jana Válková Střílková se zase podílela na instalaci výstavy, postarala o zřízení zlatnické dílny a spolu s Martou Švajdovou i o její provoz. K výstavě v rámci letošního jubilejního 25. symposia, jsme přizvali přátele z Erfurtu a Kremnice, kde se pořádají symposia stejného druhu. Připravili reprezentativní výběry šperků ze svých lokalit a zasadili turnovské šperkařské setkání do širších středoevropských souvislostí. Vedle nich se svou dosavadní tvorbou prezentovali naši letošní hosté. Mnichovana Daniela Krugera jsem měl ve svém hledáčku již delší dobu. Pracuje rád s kameny, skleněnými perličkami a také výraznou barevností. Do svých čtrnácti let totiž vyrůstal v Namibii a ovlivnění tamějším etnickým uměním je v jeho šperkařské tvorbě stále patrné. K němu se přidal Rolf Lindner, klasik někdejšího východoněmeckého šperku a spoluzakladatel symposia v Er-

furtu. Dvojici těchto významných osobností na poslední chvíli doplnil neméně významný Japonec Fumiki Taguchi, profesor šperkařského oddělení univerzity v Kóbe, který oslnil na poslední výstavě Schmuck v Mnichově svými bohatě vrstvenými, mimořádně pracnými šperky. Fumiki neovládá žádný evropský jazyk a rádi jsme mu proto na pomoc přizvali dalšího japonského šperkaře, o generaci mladšího Takayoshi Terajimu, který nedávno absolvoval šperk na akademii v Mnichově. Taka ale zdaleka nebyl jen tlumočnickem. Drží několik evropských výtvarných ocenění a byl významným obohacem celého symposia. Oba si stále udržují úzký vztah k japonskému

uměleckému řemeslu a používají tradiční techniky i témata, i když v našem případě poznamenaná zkušeností z Turnova a Českého ráje. K pestrosti výtvarných názorů přispěli i Australan Simon Cottrell, který svými šperky vytváří paralelu k australské přírodě, Němka Sibylle Mania, která si tu vyzkoušela vedle svých litých prstenů také drobnou plastiku, a také dvě Finky. Tarja Tuupanen byla v Turnově už v roce 2003, a protože jsme jí dali možnost výběru, přivezla sebou mladší kolegyni ze známého šperkařského sdružení Hibernata, Jenni Sokuru. Tarja už léta pracuje s kamenem, křemeny a v poslední době mramorem, naopak Jenni se nevyhýbá

žádnému materiálu, zato tematicky je její práce spojena s obyčejnými předměty a rituály každodenního života. Ze Slovenska jsme přivítali Janu Machatovou, která s využitím kresby, tisku nebo fotografie, odráží ve svých brožích náš současný svět včetně sarkastických reflexí politiky a politiků. Nás letos reprezentovali Karel Votipka, jenž tu pokračoval v řadě „mineralogických“ šperků broží a prstenu s magnetitem, a naše takřka domácí Marta Švajdová. Ta na sebe upozornila pořadatele mnichovského Schmucku, kteří ji do prestižní mezinárodní výstavy letos vybrali už podruhé. Martina experimentální práce se strukturami vytvářenými plísní a kombinovaných s kolážemi ukazuje jak široká je škála využívaných materiálů a technik v současném šperku. Je ale dobře, že nesetrvává v tomto úspěšném schématu a na sympoziu vytvořila i dva stříbrné prsteny s granáty, kterými se hlásí k ateliérovému designu.

Velké poděkování patří i sponzorům symposia – Státnímu fondu kultury ČR, Městu Turnovu, Nadaci Preciosa a firmě Advantage, s. r. o.

Miroslav Cogan

550 LET OD NEJVĚTŠÍ BITVY U TURNOVA

Letošního roku si připomínáme kulaté výročí bitvy, která se v našem blízkém okolí odehrála v rozmezí dnů 2.–5. června 1468. Je to událost, která na Turnovsku není ve velkém povědomí, byť se paradoxně jednalo o největší válečnou akci, která se tu kdy udála. Celá akce se odehrávala na pozadí, resp. v rámci bojů mezi kališnickou stranou Jiřího z Poděbrad a katolickou opozicí zemí Koruny české silně podporovanou uherským králem Matyášem Korvínem.

Názory historiků, proč se odehrál tento střet, ve kterém se u Turnova proti sobě postavilo v součtu na 14 000 bojovníků, se jako vždy rozcházejí. Faktem zůstává, že spojená vojska katolické Vratislavi a lužického Šestiměstí, posílená o družiny severočeské katolické šlechty – Bedřicha z Biberštejna, pána na Frýdlantu, a Václava z Donína na Grabštejně překročila na konci května 1468 zemské hranice a přes Jablonné v Podještědí a Český Dub

postoupila až do středního Pojizeří, kde jim další cestu na jih zatarasilo vojsko (hrubo)rohozeckého pána Jindřicha Kruhlaty z Michalovic a Felixe z Valdštejna. Po dvoudenním vyčkávání byl útok Lužičanů odražen, přičemž v nastalém zmatečném ústupu se mnoho vojáků utopilo při zpětném přechodu Jizery, údajně ještě rozvodněné díky prokopání hrází třech blíže neznámých rybníků.

Katolická strana tak utrpěla značné ztráty, ale velké ztráty byly i na straně obránců. Než došlo k rozhodující bitvě, stihlo katolické vojsko vypálit Turnov, Kněžmost a celou řadu vesnic hlavně na pravobřežním rohozeckém panství. Krom toho utrpěl v boji těžká zranění i Jindřich z Michalovic, který se z nich už nevzpamatoval a na podzim téhož roku skonal. Jelikož ještě neměl potomků, tak spolu s ním vymřel i celý starobylý rod pánů z Michalovic.

Pro významnost této události se bude 19. září konat od 17.00 v Kamenářském domě pro veřejnost přednáška s názvem Bitva u Turnova na pozadí vlády Jiřího z Poděbrad.

Zvláštní poděkování je třeba věnovat panu Jindřichu Sochorovi, který svým dlouholetým zájmem o tuto událost, podnítil i zájem pracovníků muzea. Jiří Sajbt

Aleš Bartoš
tel. 603 315 295
www.abzlatnictvi.cz
zakázková výroba šperků
Antonína Dvořáka 321 Turnov

ROZHOVOR S... ALŽBĚTOU KULÍŠKOVOU

Alžbětu Kulíškovou nemusíme pravidelným čtenářům představovat – je to ona, která už od počátku chystá každé číslo Muzejního čtvrtletníku a která s námi ostatními vedla tyto rozhovory. V tomto čísle se to obrátí a popovídáme si my s ní. Alžběta začala v muzeu pracovat jako knihovnice v době, kdy knihovna už mnoho let žádného knihovníka neměla, a uvedla ji do stavu moderní muzejní knihovny. Po pár letech svou práci pozměnila v souladu se svým vzděláním a stala se kurátorkou rozsáhlých archivních sbírek, respektive osobních fondů, ale péče o historické knižní fondy jí zůstala. Byla u přebírání Scheybalovy pozůstalosti, o jejíž značnou část se dosud stará, a je spoluautorkou nově budované horolezecké expozice.

Jak vzpomínáš na své začátky v muzeu? Pocházíš z druhé strany naší republiky, z krásného města Olomouce, zavála tě sem tedy náhoda, nebo byla práce v muzeu obecně tvým snem?

Do Turnova jsem se dostala dílem náhody a dílem díky touze uchytil se v některém z míst, která jsou mi blízká a která mám ráda, což se naštěstí povedlo. A proč zrovna muzeum? Po studiu archivnictví a kulturně-historické regionalistiky jsem cítila, že nejsem vědecký akademický historik, ale mnohem spíš „historik-propagátor“. Na tomto zaměření mě nejvíc baví kontakt s lidmi, a to s těmi živými, ale v jistém smyslu i s těmi, co už tu nejsou. Nejsem žádná spiritistka a nevyvolávám duchy, ale vnímám naše životy v úzké souvislosti s těmi minulými a myslím, že nás ovlivňují mnohem více, než si uvědomujeme. Jsem ráda, když tento pocit, podložený fakty, mohu předávat ostatním.

Naše muzeum je bohaté na řadu nádherných i jedinečných exemplářů starých tisků a to je tvé království. Některé tisky se podařilo restauro-

vat a od tvého nástupu se výrazně změnilo také prostředí, kde jsou uchovávány. Představ nám prosím tuto sbírku a, pokud to jde, vyber nejhodnotnější exemplář a ten, který má pro tebe největší osobní hodnotu.

Sbírku starých tisků a rukopisů mám opravdu upřímně ráda. Je to rozsáhlá sbírka, která skutečně obsahuje řadu cenných svazků. Po téměř sto letech, kdy byla v muzeu založena (díky zisku Libuňské farní knihovny) se letos konečně dočkáme toho, že bude kompletně zpracovaná. Dlouho jsem doufala, že se k této práci dostanu sama, ale ukázalo se to jako časově nereálné, proto jsem situaci přehodnotila a sehnala finance na zaplacení externích pracovníků z dotačního programu. Třem zaškoleným studentům, kteří se v této práci vystřídali, trvalo šest let (přibližně čtyři tisíce hodin), než sbírku zkatalogizovali. Mám z toho velkou radost. A navíc se ukazuje, že to stálo za to – zájem o sbírku v odborných kruzích výrazně narůstá. Vybrat nejcennější knihu nejde, roli v takovém výběru hraje příliš mnoho faktorů, ať je to stáří knihy, množství dochovaných exemplářů, osoba autora či tiskaře, historie konkrétního exempláře, jeho výzdoba a vazba atd. Já osobně se nejraději kochám biblickými tisky z 16. století. Máme jich hodně a bez výjimky jsou to krásné knihy! Představují často to nejcennější, co lidé doma měli.

Máš nějaké téma, které bys ráda přetvořila ve výstavu? Co by ti opravdu přineslo radost?

Témat mám hodně, nechci je prozrazovat, protože ještě nějakou dobu potrvá, než si budu moct vyšetřit čas na jejich zpracování. Historické výstavy, říkáme jim papírové, protože bývají založeny spíše na dokumentech než na trojrozměrných exemplářích, vyžadují mnoho času k prostudování tématu a k jeho uchopení tak, aby bylo pro návštěvníky srozumitelné a lákavé. Ale když se to povede, je to velká radost.

Co pro tebe znamená projekt Horolezecké expozice? Je to bezesporu náročný projekt se složitou administrativou a financováním.

Ach ano, horolezci – je to už skoro osm let, co je s Davidem Markem chystáme, a doufám, že se vše zdárně podaří. Během této dlouhé doby jsme se museli seznámit nejen se samotným tématem, které je bezesporu zajímavé, ale také s vedením projektové agendy, která je možná zajímavá, ale rozhodně není jednoduchá ani zábavná. Navíc je na hony vzdálená našemu historickému oboru. Času, který nám zabírá, je mi líto. Ale na finále se těším a snad bude stát za to!

Dala jsi jako první dohromady úplný komplet zápisů sedláka Josefa Dlaska. Je to obsáhlá kniha, která ti jistě zabrala hodně času. Chystáš v budoucnu něco podobného?

Času zabrala hodně, ale tohoto času vůbec nelituju. Nápady na další podobné počiny mám a doufám, že se mi podaří je zrealizovat.

Jsi současně kronikářkou Turnova,

navíc jedna z tvých kronik se nedávno stala nejlepší kronikou Libereckého kraje. Jak dlouho se už vlastně kronice věnuješ? Kolik času strávíš poznámkami a psaním? A čeho všeho si ve městě všímáš?

Kroniku města vedu od roku 2013. Je to práce, kterou dělám ve svém volném čase, který se mi tím pádem výrazně zkrátí. Kronika se svými 350 stranami ročně ho zabírá opravdu dost. Někdy jsem z toho unavená, ale zatím mě to baví. Od doby, co jí píšu, si všímám mnohem více věcí, které se okolo mě dějí, a cítím se mnohem „turnovštěji“ než předtím.

Máš v muzeu mimo jiné na starost studentské praxe. Jací jsou studenti posledních let a mění se? K lepšimu?

Nemyslím si, že se lidská podstata v historii nějak moc mění. Mezi studenty jsou stále ti poctiví, které baví, co dělají, a cítí za odvádnou práci odpovědnost, a ti, kteří se raději vezou. Myslím, že první skupina je větší. Setkání se studenty jsou obohacující, jen mě někdy překvapí, jak dlouho už mi automaticky vykají.

A muzeum za deset let? Jak ho vidíš?

Vidím ho jako živou instituci plnou lidí, kteří se rádi dělí o své znalosti s ostatními. Líbila by se mi širší nabídka přednášek, komentovaných prohlídek, exkurzí – prostě interakcí s veřejností. Nejsem zastáncem přeměny některých muzeí na téměř zábavní centra. Myslím, že můžeme nabídnout mnohem více.

Marcela Beranová a David Marek

DRINGS

poradenství * software * hardware

Výpočetní technika – kousek od muzea!

- Počítače, příslušenství, digi-fotoaparáty, audiotechnika to vše můžete zakoupit ve Skálově ulici 6 otevřeno ve všední dny 13.30 – 17.30 hodin
- Objednávat můžete i v pohodlí domova nebo kanceláře využijte e-shop na stránkách www.drings.cz!

BARVY
specializovaná prodejna

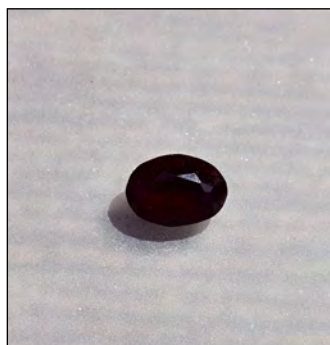
Nabízíme veškerý sortiment barev k použití v interiérech i exteriérech, autolaky, lazury ad.

Studentská 1727, Turnov • tel./fax: 481 321 180, 602 364 436
www.baryturnov.cz • email: info@baryturnov.cz

ZE SBÍREK MUZEA – NEJVĚTŠÍ ČESKÝ GRANÁT

V létě roku 2016, tedy v poměrně nedávné době, dostalo naše muzeum výjimečný dar v podobě oválného výbrusu pyropu – českého granátu s cedulkou, na které je znalecký posudek a razítko RNDr. Jiřího Kouřimského, CSc. o tom, že kámen pochází z Českého středohoří. To by ostatně nebylo až tak zajímavé, kdyby broušený kámen se svými rozměry 8,9 x 6,4 x 4,2 mm a hmotností 1,711 ct nepatřil k největším broušeným českým granátům vůbec. V tomto krátkém povídání vás seznámím nejen s historií a jeho původem, ale také s nejnovejšími informacemi z jeho vědeckého výzkumu.

Dárce kamene je rodák z Turnova, který letos oslaví již 70. narozeniny. Kámen pro něj zakoupil jeho otec někdy v letech 1964–1966 z pozůstalosti sběratele pocházejícího z Lomnice nad Popelkou (jeho jméno si již bohužel nevybavuje). Sběratelova manželka jim ukázala část tehdy ještě velké sbírky, z níž

je nejvíce zaujalo velké množství broušených českých granátů, které vysypala na stůl. Kvůli omezeným finančním zdrojům jich vybrali pět nebo šest, z nichž tento byl největší. Na vysoké škole objevil náš dárcem v pražském antikvariátu Katalog sbírky broušených drahých kamenů Národního muzea v Praze a zjistil, že české granáty v jejich sbírkách nedosahují velikosti tohoto výjimečného kusu. Odesl ho do muzea panu RNDr. Kouřimskému, CSc., aby se ujistil, že se skutečně jedná o český granát, a doktor Kouřimský mu potvrdil, že se jedná o kámen

z klasické oblasti Českého středohoří.

Doktor Kouřimský však ještě v té době nemohl disponovat žádným přístrojovým vybavením, s kterým by mohl s jistotou určit, že se jedná právě o český granát. Ani dnes není jednoduché původ pyropů určit, natož před padesáti lety. Proto jsem na počátku tohoto roku vzal kámen do laboratoře k RNDr. Jaroslavu Hyršlovi, našemu přednímu

a světoznámému gemologovi, který např. dělal gemologický výzkum korunovačnických klenotů a vyvinul systém metod, kterými jde s téměř stoprocentní jistotou určit, zda se jedná o český granát, či nikoliv. Na základě metod určení indexu lomu, viditelného a Ramanova spektra, studii inkluzí a porovnáním s celosvětovou databází jsme mohli konstatovat, že se skutečně jedná o český granát. Určit, z jaké lokality granát pochází, je mnohem těžší, ale dle pozorovaného uspořádání některých inkluzí kámen pochází nejspíš z ložiska v severovýchodních Čechách (Vestřev), méně pravděpodobná je varianta, že pochází z Českého středohoří. Překvapivý výsledek výzkumu dělá z našeho exempláře opravdu výjimečný kámen, který se stal ozdobou naší sbírky broušených kamenů. Většina velkých českých granátů totiž pochází z Českého středohoří, protože tam již od středověku probíhá těžba.

Jan Bubal

STALO SE PŘED STO LETY V TURNOVĚ A OKOLÍ

Dne 10. července 1918 shořela v tzv. Nádražním předměstí velká kruhová cihelna pana barona z Aehrenthalu. Škoda byla vyčíslena na 600 000 K a ředitelství velkostatků se rozhodlo, vzhledem k nedávno uzavřeným dodávkám cihlářského zboží, kruhovou pec opět vystavět. Celá cihelna byla teprve před pár lety (1909) modernizována s úplným automatickým zařízením a sušárnou. Roční produkce byla 5 000 000 kusů různých cihlářských výrobků. * 13. července 1918 zemřel v Bubenči na Letné Karel B. Kotler, bývalý ředitel ústavu hluchoněmých v Litoměřicích. Narodil se v Turnově 8. srpna 1858 do rodiny Kotlerů a Marků, významných buditelů a vlastenců. * Dne 15. července zemřel v Turnově fotograf Jan Šimon, bylo mu 67 let. Hořický rodák, který ve svém rodišti vedl v letech 1876–1882 Pic-kův fotografický závod, se v roce 1882 přestěhoval do Turnova a zřídil si zde vlastní fotoateliér. Byl velmi aktivním členem místního Sokola, stejně jako řady dobročinných spolků, a na jedno období

Poděkování.

Po požární katastrofě v kruhové cihelně v Nádražním předměstí dne 10. července vypuknuvší, považujeme za svoji povinnost vysloviti **všem**, kdož vydatnou pomocí v omezení dravého živlu obětavě se přičinili, vysloviti **naše nejsrdečnější a nejvroucenější díky!**

Zejména děkujeme všem **ctěným sborům dobrovol. hasičů, velect. firmě Inz. Simák, Beradský a Ježek**, hlavně pp. **Votrubcovi, Průšovi** a tovarnímu personálu. Dále panu **Pitošovi**, c. k. inspektoru dráhy a pp. železničním zřízencům, velect. panu **K. Jirošovi**, c. k. setníku a mužstvu domobr. pluku, velect. **občanstvu**, které obětavě bylo nápomocno při zdolání požáru, hlavně panu **Dobiášovi**, mistru kominickému, který při záchraných pracích statečně a neohroženě si počínal.

Všem platí naše nejvroucenější díky!

Správa kruhové cihelny
J. E. pana barona z Aehrenthalu.

také členem městského zastupitelstva. * Turnovský Sokol uspořádal 4. srpna v městském divadle přednášku věnovanou Aloisi Jiráskovi, kterou vedl ředitel c. k. státní reálky z Nové Paky pan František Tomek. Možná i to zaktivizovalo odpovědné pány, aby byl mistr Ji-

rásek na schůzi obecního zastupitelstva o pět dní později navrhnout za čestného občana města, a to k příležitosti jeho 67. narozenin. Návrh byl nadšeně přijat a řešilo se, jak bude toto rozhodnutí obdivovanému spisovateli sděleno, zda písemně, nebo deputací. Nakonec bylo rozhodnuto, že se k mistrovi vypraví tříčlenná delegace. * Na téže schůzi byla projednána žádost Jana Cetla, řezníka z Daliměřic, o udělení hostinské koncese na dům čp. 501 v Turnově. Jednalo se o hostinec U Karla IV., který odkoupil od Františka Máky. Jelikož se nejednalo o koncesi novou, ale pouze o změnu provozovatele, bylo žádosti bez problému vyhověno. * 27. srpna se v Březině zastřelil tamní mladý učitel Karásek. Měl už po páté nastoupit zpět do válečné vřavy, ale vrátit se na frontu už za žádnou cenu nechtěl. Před svým činem se ještě stihl rozloučit se svým řídicím učitelem, poté se odebral do svého bytu, kde svůj život ukončil. * 22. září 1918 byla v nedaleké Olešnici slavnost svěcení nového zvonku. Nově zřízený zvoněk byl

u zvonce postaven na vyzdobený stolek s květinami a shromážděné občanstvo si vyslechlo vlastenecký projev děkana V. Berana, který následně nový zvoněk posvětil.

Pojizerské listy, 4. srpen 1918
Upravme moderně Nádražní předměstí. Nádraží turnovské jest vzdáleno od města pouze 12 minut, leží na pozemku patřícím do katastrální obce modřické, rovněž i pozemky podél hlavní silnice od nádraží do města vedoucí jsou v katastru této obce. Na pozemcích těchto cihelny a osm stavebních míst jest prodáno a jest jisto, že hned po válce dojde k prodeji pozemku na druhé straně a zde se domy postaví, takže bude zde úpravná, pěkná rozsáhlá ulice. (...) jest již nyní pomýšleti na to, aby obě obce jak turnovská, tak i modřická měly tento vývoj na zřeteli, aby se zde nestavěly průmyslové podniky a továrny s čadícími komíny, naopak aby zde vznikla čtvrť zdravá, vzdušná, hygienicky nezavadná a oku lahodící.

David Marek

VÝSTAVY A AKCE V ČERVENCI, SRPNU A ZÁŘÍ

VÝSTAVNÍ SÁL

17. 7. – 9. 9. Liberecko ve stínu sopek. Nové výzkumy o činnosti sopek v regionu
13. 9. – 21. 10. Extáze svatého Františka v obrazech Jana Jiřího Hertla a Pavla Roučky

SKLEPENÍ

15. 6. – 2. 9. Luminiscence aneb Cesta světla
KAMENÁŘSKÝ DŮM
21. 6. – 28. 10. Od obilky ke chlebu – Mlýny a mlynářství v Pojizeří

DLASKŮV STATEK

Prázdninové neděle – Loutkáři dětem na Dlaskově statku
Expozice Hospodářův rok (letní verze do 28. 9., pak podzimní)
28. 9. Posvícení – Na pouti i ve statku

AKCE

Kolem kola mlýnského – řemeslné soboty v Kamenářském domě (viz s. 3)
Den s mineralogem – prázdninové úterky v muzeu
19. 9. Bitva u Turnova – přednáška

FOTOOHLÉDNUTÍ ZA MINULÝM ČTVRTLETÍM

V ohlédnutí za minulým čtvrtletím začneme Velikonocemi a jejich oslavou na Dlaskově statku. Byla povedená a ze všech fotografií dokumentujících jejich atmosféru jsme vybrali tu, na které naše kolegyně Lenka Reinerová zdobí ve světnici kraslice. Brzy po Velikonocích následovala vernisáž výstavy Najdi svého dědečka, kterou připravil turnovský Klub českých turistů u příležitosti svých narozenin. Výstava přilákala mnoho turistů – kolik asi našli dědečků? Muzejní noc jsme tentokrát slavili nejen s Tibetem (v souvislosti s tibetskou výstavou), ale i otevřením výstavy Luminiscence – Cesta světla, kterou můžete stále navštívit v muzejním sklepení. Dostanete přilbu, baterku a hurá dolů! Staročeské řemeslnické trhy se letos nekonaly, nahradila je podobná, byť komornější akce v Dolánkách v okolí Dlaskova statku. Počasí nám přálo, snad až příliš, a atmosféra byla příjemná, blízkost řeky a přírody dělala návštěvníkům velkou radost. A příště zase v parku! Na Mezinárodní symposium současného šperku vzpomínáme podrobněji uvnitř čísla, zde jen fotografie z vernisáže s Mirkem Coganim a několika účastníky. Úplně na konci čtvrtletí jsme zahájili výstavu o mlynářském řemesle plnou modelů starých mlýnů. Můžete ji navštívit až do konce října.

NAVŠTIVTE V MUZEU, CO SE DÁ

MUZEJNÍ PRODEJNA

šperky,
drahé kameny, sklo,
bižuterie, regionální
speciality, sladkosti,
knihy, mapy

ZLATNÍCI V KAMENÁŘI

autorské šperky
zakázková výroba
snubní prsteny
drahokamy
ukázky řemesla

DLASKŮV STATEK

národní kulturní
památko
vesnická domácnost
v době písmáka
Josefa Dlaska

Muzejní čtvrtletník vydává Muzeum Českého ráje v Turnově. Povolení MK ČR – E 15658. ISSN: 1801-4054. Odpovědná redaktorka: Mgr. Alžběta Kulíšková. Grafická úprava, sazba: AK. Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o. Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411. Uzávěrka tohoto čísla byla 15. června 2018. Muzejní čtvrtletník je k dostání zdarma na pokladně muzea a v informačních centrech a muzeích v okolí Turnova. Emailem zasláným na adresu kuliskova@muzeum-turnov.cz si můžete objednat zaslání Čtvrtletníku emailovou poštou. Na vydání přispělo město Turnov. Děkujeme.

OTEVÍRACÍ DOBA V MUZEU a V KAMENÁŘSKÉM DOMĚ: Úterý až neděle od 9.00 do 17.00 hodin. 10. července a 10. srpna otevřeno do 22 hodin.

NA DLASKOVĚ STATKU: O prázdninách v úterý až neděle od 9.00 do 17.00 hodin, v září pouze do 16.00 hodin. Změna programu může nastat – pro aktuální informace vždy sledujte webové stránky muzea!